

ISTRAŽIVANJE TRENUTNOG STANJA I POTREBA PARASPORTA U BOSNI I HERCEGOVINI

Projekat sufinansira
Evropska Unija

Istraživanje trenutnog stanja i potreba parasporta u Bosni i Hercegovini

Ovaj projekat sprovode:

Izdavač
Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine

Za izdavača:
Mr.sci Said Fazlagić, Generalni sekretar OK BiH

Autori:
prof.dr. Gordana Manić
prof.dr Dino Mujkić
prof.dr. Amra Tuzović
doc.dr. Vedran Đido
dr Maja Đurić
mr.sci Osman Handžić
Aela Ajdinović, MA, Projekt koordinator

Godina izdanja i štampanja:
2019

Tiraž:
60 primjeraka

Štampa:
„Štamparija Fojnica“ d.o.o. Fojnica

SADRŽAJ

O projektu PARAINSPIRED	2
Prava i položaj osoba sa invaliditetom	3
Definicija osoba sa invaliditetom	3
Sport i sportski sadržaj za osobe sa invaliditetom	4
Sportisti sa invaliditetom	4
Pristupačnost sportskih klubova	5
Formalna i neformalna edukacija trenera	6
Sportske organizacije i njihova struktura	7
Uključenost u Parasport	11
Specifičnosti trenera osoba sa invaliditetom	16
Vještine trenera osoba/sportista sa invaliditetom	21
Analiza rezultata vještina trenera osoba/sportista sa invaliditetom	27

O projektu PARAINSPIRED

Glavni cilj projekta Parainspired je podrška društvenoj integraciji kroz podsticanje održivih sportskih razmjena, kako bi se povećalo učešće osoba sa invaliditetom u sportskim aktivnostima u pograničnom području Srbije i Bosne i Hercegovine.

Projekat „Socijalna integracija kroz parasport – Parainspired!“ finansira se sredstvima Evropske unije u okviru IPA II Programa prekogranične saradnje Srbija - Bosna i Hercegovina 2014-2020 uz podršku Ministarstva za evropske integracije Vlade Republike Srbije i Direkcije za evropske integracije Bosne i Hercegovine.

Projekat zajedno sprovode Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu Autonomne pokrajine Vojvodine, Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine, Fond „Evropski poslovi“ Autonomne pokrajine Vojvodine i Opština Inđija.

Glavni cilj projekta Parainspired je podrška društvenoj integraciji kroz podsticanje održivih sportskih razmjena, kako bi se povećalo učešće osoba sa invaliditetom u sportskim aktivnostima u pograničnom području Srbije i Bosne i Hercegovine.

U okviru realizacije projekta „Socijalna integracija kroz parasport – Parainspired“, izvršeno je istraživanje trenutnog stanja i potreba trenera osoba sa fizičkim invaliditetom i sportskih klubova/organizacija koje rade i među svojim članovima broje osobe sa invaliditetom.

U sklopu istraživanja trenutnog stanja, izvršena je analiza stanja u pograničnom području CBC SRB-BIH, po pitanju prava i položaja osoba sa invaliditetom, sporta i sportskog sadržaja za osobe sa invaliditetom, kategorizacija sportista sa invaliditetom, pristupačnost sportskih klubova i udruženja, i dostupnosti formalne i neformalne edukacije.

Za istraživanje potreba, kreirani su posebni upitnici za trenere osoba sa fizičkim invaliditetom i za sportske klubove/organizacije.

Uzorak ispitanika trenera osoba sa invaliditetom je iznosio 18, dok je ispitano ukupno 13 sportskih klubova/organizacija. Upitnik je dostavljen na dva načina, elektronski (putem google forms), i u word formatu na email adrese.

Prava i položaj osoba sa invaliditetom

Prava osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini regulisana su primjenom prava iz Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba sa invaliditetom i domaćih zakona.

U našoj državi postoje Akcioni plan za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom Kanton Sarajevo 2018.g. – 2021.g., Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i upošljavanju osoba sa invaliditetom, Strategija za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine 2016.g. – 2021.g., Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom.

Strategija koja se bavi pitanjima za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine ima za cilj unaprijediti prava i položaj osoba sa invaliditetom u smislu da im se omogući uključivanje i sudjelovanje u svim oblastima društva na ravnopravnoj osnovi sa ostalima. U te oblasti spada obrazovanje, kultura, sport, javno i političko djelovanje u skladu sa usvojenim Međunarodnim standardima.

Akcioni plan za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u Kantonu Sarajevo u period 2018.g. – 2021.g. U izradi ovog Akcionog plana u oblasti invalidnosti, korišteni su svi Međunarodni dokumenti koji se odnose na prava osoba sa invaliditetom, Domaći zakoni i drugi propisi iz te oblasti. Akcioni plan za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom obuhvata: zdravstvo, socijalnu zaštitu, obrazovanje, kulturu, sport, rekreaciju, zapošljavanje, javni saobraćaj, pristupačnost tj. stanovanje, usluge javnog prevoza, vanjsko okruženje što predstavlja gradska i ulična infrastruktura, informacijsku i komunikacijsku pristupačnost Brajevo pismo, audio format, znakovni jezik, obezbjeđivanje neophodnih pomagala po potrebi vrsti invaliditeta.

Definicija osoba sa invaliditetom

Osoba sa invaliditetom je osoba koja posjeduje dugotrajni fizički, mentalni, čulni, intelektualni nedostatak koji je ograničava u jednoj ili više životnih aktivnosti sa različitim preprekama koje je spriječavaju u njenom potpunom i djelotvornom sudjelovanju u društvu na ravnopravnoj osnovi sa osobama bez invaliditeta.

U tu ograničenost spadaju problemi u vezi pokretnosti, komunikaciji, usvajanju znanja i učenja, brige o sebi, društvenosti. Riječ je zapravo o osobama s tjelesnim invaliditetom, osobama s hroničnim bolestima, osobama s oštećenjima sluha ili vida, osobama s mentalnom retardacijom, osobama s autizmom i višestrukim oštećenjima.

Sve češće u upotrebi je i pojam osoba s posebnim potrebama, što je posljedica sve prisutnije inkluzije koja se zasniva na temeljnim ljudskim pravima i podrazumijeva ravnopravno sudjelovanje u društvenom životu, odnosno jednake šanse za sve.

Sport i sportski sadržaj za osobe sa invaliditetom

Prema Zakonu o sportu u Bosni i Hercegovini utvrđene su odredbe koje se odnose na osobe s invaliditetom. Ovim odredbama omogućena je podrška osobama s invaliditetom-sportistima i eliminisana diskriminacija, te su zagantovana osnovna ljudska prava i slobode.

Federalno ministarstvo kulture i sporta je podržalo programe/projekte osoba s invaliditetom, što je dijelom doprinijelo ostvarivanju vrhunskih sportskih rezultata.

U narednom strateškom razdoblju Federalno ministarstvo kulture i sporta planira izdvojiti više sredstava za podršku projektima/programima iz oblasti sporta osoba s invaliditetom. Prioritet u ovoj oblasti je donošenje Zakona o sportu u Federaciji Bosne i Hercegovine kao i unapređivanje zakonodavnog okvira na svim nivoima relevantnih za sport i rekreaciju. Akcioni plan za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom (2018.g. – 2021.g.) sačinjen je od Međunarodnih dokumenata koji se odnose na prava osoba sa invaliditetom - domaći Zakoni i propisi iz te oblasti.

Prema dosadašnjim naučnim saznanjima, sport, sportska rekreacija i kultura imaju veoma značajnu ulogu u cjelokupnom procesu rehabilitacije osoba s invaliditetom, a također i u periodu njihove kasnije socijalne adaptacije i integracije u društvu.

Postojeći zakonski propisi prema ocjeni osoba sa invaliditetom ovu problematiku nisu na adekvatan način regulisali. Osobe s invaliditetom nisu adekvatno uključene u kulturne i sportske aktivnosti imajući u vidu nepristupačnost objekata, nerazvijene programe i mala finansijska sredstva.

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom i njen Fakultativni protokol usvojeni su 13. decembra 2006. godine, a Bosna i Hercegovina ih je ratifikovala 12. marta 2010. godine.

Svrha Konvencije je da promoviše, štiti i osigura puno i jednako uživanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda osoba sa invaliditetom i da promoviše poštivanje njihovog urođenog dostojanstva.

Sportisti sa invaliditetom

U Bosni i Hercegovini postoji kategorizacija sportista sa invaliditetom, i ona je drugačija za svaki sport. U slučaju učešća osoba sa invaliditetom u sportu, profesionalni sport je razdvojen od rekreativnog sporta u vidu liga. Nažalost relevantni podaci o broju osoba sa invaliditetom koje se bave sportom ne postoje, te je stoga i nemoguće reći koji broj osoba sa invaliditetom se bavi profesionalnim a koji broj rekreativnim sportom.

Po pitanju institucija na državnom/federalnom/kantonalnom i općinskom nivou koje se bave pitanjima invaliditeta, u Bosni i Hercegovini, vladina institucija na nivou države je Ministarstvo civilnih poslova. Što se tiče nižeg nivoa vlasti, tu su Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Kantonalno ministarstvo rada i socijalne politike, Centri za socijalni rad i Opštinske službe socijalne zaštite.

Nevladine organizacije koje se bave ovim pitanjem su: Strukovni savezi (košarka, stoni tenis i sjedeća odbojka) – profesionalni nivo, Savez paraplegičara BiH - rekreativni **nivo**.

Nažalost vladine institucije su u vrlo maloj mjeri upoznate sa brojem osoba sa invaliditetom koje se aktivno/rekreativno bave sportom, te i samim tim njihovim aktivnostima, potrebama i preprekama. Često je slučaj da su nevladine institucije te koje u najvećoj mjeri brinu o ovoj populaciji.

Pristupačnost sportskih klubova

Po pitanju pristupačnosti klubovima/udruženjima za osobe sa invaliditetom, posjećeno je 9 klubova od kojih većina nisu pristupačna za osobe u kolicima, ne posjeduju rampu niti lift, te niti jedan klub ne posjeduje posebne oznake ili zvučne signale za slijepa i slabovidna lica. Novoizgrađeni objekti, poput Bazena Otoka posjeduju lift, međutim ne iz razloga pristupačnosti osoba sa invaliditetom, uzevši u obzir da bilo kakva druga pristupačnost nije omogućena.

Klub	Br. članova	Br. članova sa invaliditetom	Sati treniranja
Ski klub osoba sa invaliditetom SARAJEVO	57	42	1-3 puta sedmično
Sportsko invalidsko društvo „Igman“ Hadžići	14	10	1-3 puta sedmično
Klub sjedeće odbojke Bosna	14	11	1-3 puta sedmično
Sportski klub invalida sjedeće odbojke „Sloga“ Gornji Vakuf	30	10	1-3 puta sedmično
Sportski klub invalida sjedeće odbojke "Sinovi Bosne" Lukavac	15	13	1-3 puta sedmično
Plivački klub Spid	161	87	1-3 puta sedmično

Klub	Br. članova	Br. članova sa invaliditetom	Sati treniranja
Ski klub osoba sa invaliditetom Romanija	7	4	1-3 puta sedmično
Udruženje Klub košarke u kolicima 3K Sarajevo	88	37	1-3 puta sedmično
Streljački invalidski klub Tuzla	7	7	1-3 puta sedmično
Klub sjedeće odbojke "Zenica 92"	23	14	1-3 puta sedmično
Odbojkaški klub invalida Živinice	29	25	1-3 puta sedmično
Streljački klub osoba sa invaliditetom Zenica	27	27	1-3 puta sedmično
Plivački klub Spid	161	87	1-3 puta sedmično
Ski klub osoba sa invaliditetom Romanija	7	4	1-3 puta sedmično
Streljački klub osoba sa invaliditetom	27	11	1-3 puta sedmično

Formalna i neformalna edukacija trenera

U BiH ni na jednom fakultetu se ne izučava predmet Adaptivni sport, niti bilo koji predmet koji nudi neophodna znanja za edukaciju trenera sportista sa invaliditetom. Dok u susjednoj Srbiji, na fakultetu u Nišu postoji katedra Adaptivni sport.

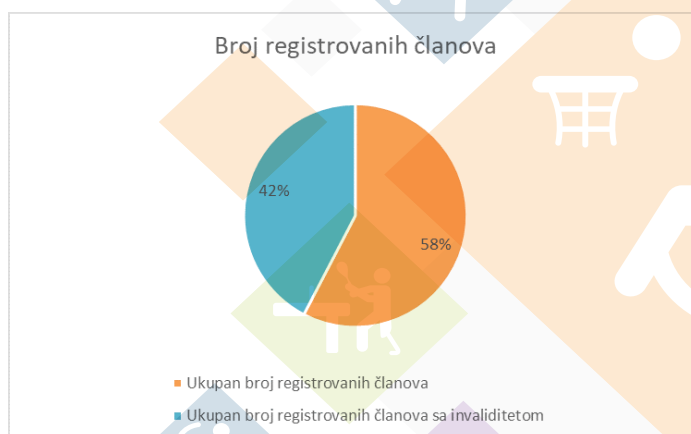
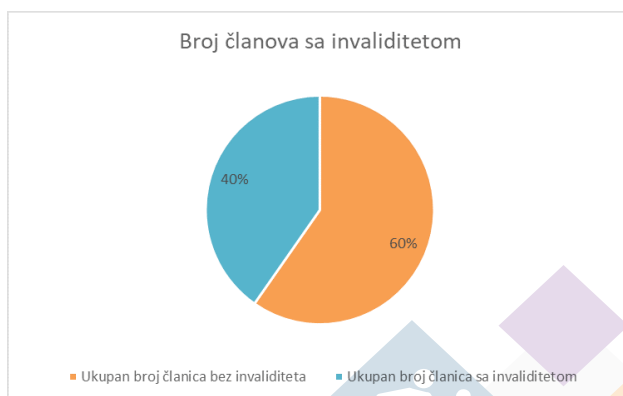
Što se tiče neformalne edukacije one ne postoje za profesionalni sport, dok za rekreativni sport edukacije vrši Savez paraplegičara BiH.

Sportske organizacije i njihova struktura

U sklopu istraživanja trenutnog stanja, dostavljeni su upitnici sportskim klubovima i organizacijama sa ciljem istraživanja strukture sportskih organizacija koje među svoje članove ubrajaju i osobe sa invaliditetom.

Od ukupnog broja članova ispitanih klubova i organizacija, 60% sačinjavaju članovi bez invaliditeta, dok su ostalih 40% članovi sa invaliditetom.

Potom smo istražili koliko od ukupnog broja članova su registrirani sportisti i registrirani sportisti sa invaliditetom. Od ukupnog broja članova, manje od pola, tačnije 45% su registrirani sportisti. Od tog broja, 42% su sportisti sa invaliditetom, te ukoliko ćemo to brojčano prikazati, od 499 članova, 166 članova su sportisti sa invaliditetom, odnosno 33%.

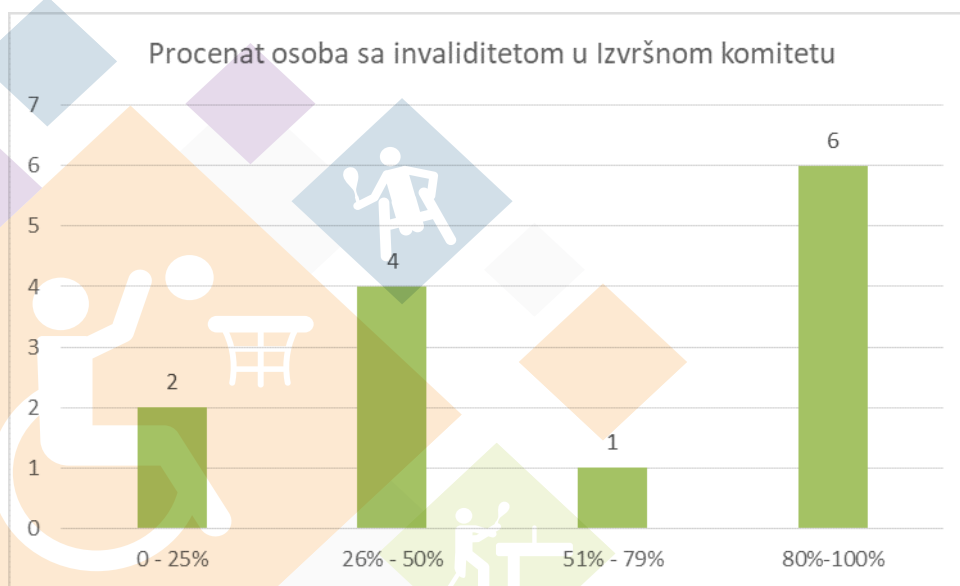

Napominjemo da se radi o klubovima i organizacijama koje nude sportski sadržaj osobama sa invaliditetom.

Po pitanju članarine, samo dva kluba naplaćuju članarinu svojim članovima. Za 11 klubova koji ne naplaćuju članarinu, ista pravila se primjenjuju i za osobe sa invaliditetom. Što se tiče dva kluba koja naplaćuju članarinu, jedan klub naplaćuje članarinu prema istim procedurama neovisno da li se radi o osobama sa invaliditetom ili ne, dok jedan klub ima posebna pravila naplate članarine za osobe sa invaliditetom.

Sa željom da dobijemo broj osoba koje se rekreativno bave sportom u određenim sportskim klubovima, nismo mogli dobiti tražene podatke, jer se na žalost sportski klubovi ne bave registracijom članova koji se rekreativno bave nekim sportom.

U upravljačkim strukturama klubova/organizacija, istražili smo u kojem procentu su osobe/ sportisti sa invaliditetom članovi Izvršnog komiteta. Najveći broj klubova broji više od 80% svojih članova/ osoba sa invaliditetom u Izvršnom komitetu. Tačnije, 4 kluba broje 100% članstvo osoba sa invaliditetom u izvršnom komitetu. Stoga i rezultat da u svih 13 klubova, osobe sa invaliditetom su uključene u proces donošenja odluka.

Po pitanju razvojne strategije, od 13 klubova, 7 klubova posjeduje dokument razvojne strategije, a od tih 7 klubova, 6 klubova imaju definisan status i programe za osobe sa invaliditetom. Definisanu viziju i misiju posjeduje 11 klubova, i svih 11 klubova uključuju sportiste sa invaliditetom kao dio svoje misije i vizije.

U pogledu dostupnih takmičenja za osobe sa invaliditetom, 10 klubova organizuje takmičenja za osobe sa invaliditetom, dok samo dva kluba ne organizuju zajedničke događaje koji okupljaju osobe sa i bez invaliditeta.

Kada je u pitanju organizacija zajedničkog treninga za osobe sa i bez invaliditeta, dva kluba su odgovorila negativno, te je jedan od razloga naveden kao nedostatak adekvatnog prostora za trening, te samim tim i nemogućnost organizacije zajedničkih treninga.

Nažalost u Bosni i Hercegovini se ne organizuju državna prvenstva za svaki parasport, stoga sportisti iz paraskijanja i paraplimanja nemaju mogućnost da se takmiče na državnom nivou. Međutim, to nije prepreka za parasportiste da se takmiče na međunarodnim takmičenjima.

Interesantno da mnogi parasportisti koji ne učestvuju na međunarodnim takmičenjima, najveći razlog tome prikazuju u vidu nedostatka klasifikacije. U sklopu istraživačkog rada, zaključeno je da ne postoji sistem klasifikacije parasportista u Bosni i Hercegovini, te da se sve klasifikacije u parasportu vrše tokom međunarodnih takmičenja i na licu mjesta. Naravno, razlog nepostojanja klasifikacijskog sistema je nedostatak adekvatnih finansijskih sredstava.

I pored velikog broja prepreka i nedostatka finansijskih sredstva, određeni broj klubova je bio domaćin i organizator međunarodnih takmičenja, kao što su Evropsko prvenstvo u sjedećoj odbojci, Međunarodni turnir povodom Dana nezavisnosti BiH, Evropsko prvenstvo u sjedećoj odbojci 1999. godine, IWBF Euroleague Sarajevo i Banja Luka, itd.

Struktura ljudskih resursa sportskih klubova i organizacija, se u 100% omjeru sastoji od volontera. Broj članova volontera je drugačiji za svaki klub, od 2 volontera do 14 volontera, čije je učešće volonterskog rada sa sportistima sa invaliditetom u najvećoj mjeri veće od 75%, od čega 8 klubova bilježi 100% učešće.

“nedostatak sportske streljane u gradu Tuzla ujedno za vazdušno i za malokalibarsko naoružanje. Treniramo u hodniku SKPC Mejdana...”

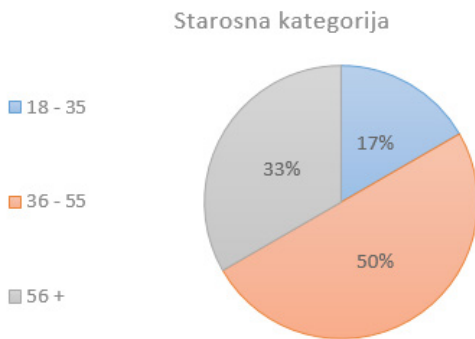
Na pitanje šta je jednom klubu najpotrebnije kako bi se radilo na razvoju učešća osoba sa invaliditetom u sportu, klubovi navode da se radi o finansijskim resursima, doktorima i fizioterapeutima, trenerima, sudijama i administratorima.

U pogledu edukacije za trenere osoba/sportista sa invaliditetom, u najvećoj mjeri zabilježeni su odgovori da se radi o iskustvima iz prakse, te ukoliko su posjećivali neke edukacije, onda su to edukacije organizovane u okviru saveza i Paraolimpijskog komiteta.

Uključenost u Paraspport

Prvi dio upitnika za trenere se odnosio na istraživanje uključenosti ispitanika u aktivnosti parasporta. Pored osnovnih informacija, kao što je starosna dob i spol, prvi dio istraživanja je bio usredotočen na prikupljanje informacija učešća na formalnim ili neformalnim edukacijama, pristupa literaturi i posjedovanje neophodnih vještina.

U odnosu na starosnu kategoriju, najveći procenat ispitanika od 50 % se nalazi između 36 i 50 godina. Svi ispitanici su muškarci.

Starosna kategorija

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 18 - 35	3	16.67	16.67	16.67
36 - 55	9	50.00	50.00	50.00
56 +	6	33.33	33.33	33.33
Total	18	100.0	100.0	100.0

Spol

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid M	18	100.0	100.0	100.0

Kako je u Bosni i Hercegovini najrazvijeniji parasport sjedeća odbojka, tako i među ispitanicima najveći procenat su oni koji treniraju sjedeću odbojku, tačnije 44% ispitanika. Potom, 22% trenira streljaštvo, i 11% košarku u kolicima.

Sport koji trenirate

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Alpsko skijanje	1	5.6	5.6	5.6
Košarka u kolicima	2	11.1	11.1	16.7
Para - skijanje	1	5.6	5.6	22.2
Para-alpsko skijanje	1	5.6	5.6	27.8
Para-plivanje	1	5.6	5.6	33.3
Sjedeća odbojka	8	44.4	44.4	77.8
Streljaštvo	4	22.2	22.2	100.0
Total	18	100.0	100.0	

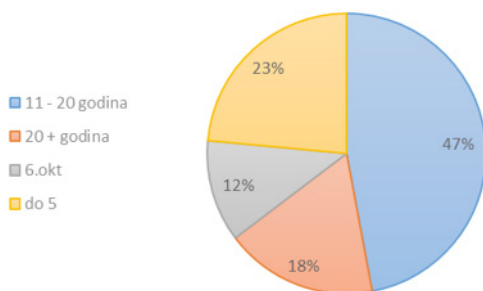
Od 18 ispitanika, samo jedna osoba ne trenira osobe sa invaliditetom. Na pitanje da li bi želio/želila da trenira osoba sa invaliditetom, ispitanik je odgovorio pozitivno, navodeći da bi mu to omogućilo da ostalim osobama sa invaliditetom pomogne u shvatanju da invaliditet nije prepreka da se bave sportom ili bilo kojom drugom aktivnošću, te da na taj način unapređuju kvalitet svog života.

Da li trenirate osobe/sportiste sa invaliditetom

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid DA	17	94.4	94.4	94.4
NE	1	5.6	5.6	100.0
Total	18	100.0	100.0	

“...na taj način mogao bih da upoznam ljude sa tim da invalidnost nije prepreka da se bave sportom ili bilo kojom drugom aktivnošću, da uvijek postoji mogućnost da svoj život, odnosno kvalitet istog, unaprijede što je više moguće”

Koliko dugo trenirate osobe sa invaliditetom

Ispitanici koji treniraju osobe sa invaliditetom se u najvećem broju time bave od 11 do 20 godina, tačnije 47%. Ostali ispitanici, 23% imaju iskustva do 5 godina, te se samo 3 ispitanika bave treniranjem osoba sa invaliditetom više od 20 godina, među kojima su dva trenera iz sjedeće odbojke i jedan trener iz streljaštva.

Koliko dugo trenirate osobe sa invaliditetom

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1-5	5	27.8	27.8	27.8
6-10	2	11.1	11.1	38.9
11-20	8	44.4	44.4	83.3
20+	3	16.7	16.7	100.0
Total	18	100.0	100.0	

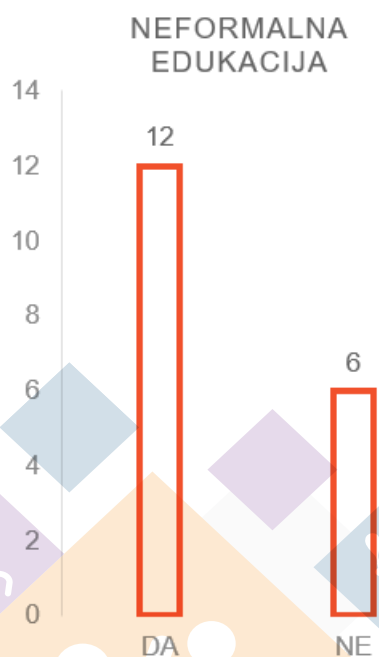
Srednješkolsko obrazovanje prednjači među našim ispitanicima, te 67% ima završenu srednju stručnu spremu. 6 ispitanika posjeduje univerzitetsku diplomu, od kojih 1 Bachelor i 5 Master diploma.

Obrazovanje

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Bachelor	1	5.6	5.6	5.6
Master	5	27.8	27.8	33.3
Srednja	12	66.7	66.7	100.0
Total	18	100.0	100.0	

Na pitanje da li su učestvovali na neformalnoj edukaciji, 67% ispitanika je odgovorilo pozitivno. Među navedenim neformalnim edukacijama najveći broj su edukacije, seminari za trenere, organizovane u Bosni i Hercegovini u organizaciji sportskih saveza.

Samo jedan ispitanik je naveo učešće na međunarodnim seminarima, dok je većina ispitanika naglasila da je sam odlazak na Evropska i Svjetska para-takmičenja jedan oblik neformalne edukacije. Prema slobodnim odgovorima ispitanika, iako je veći broj njih pozitivno odgovorilo na pitanje, neophodno je veće učešće trenera osoba sa invaliditetom na seminarima i neformalnim edukacijama.

Za ispitanike koji nisu prisustvovali neformalnim edukacijama, navedeno je da se nikad nisu organizovale edukacije za invalidske sportove na nivou saveza BiH. Decentralizovanost i kompleksnost sportskog sistema u Bosni i Hercegovini je posebno istraživanje, ali u ovom slučaju neophodno je imati u vidu da organizacija neformalnih edukacija treba ići preko državnih sportskih saveza, te osigurati da svi sportski klubovi dobiju priliku učešća.

Neformalna edukacija

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid DA	12	66.7	66.7	66.7
NE	6	33.3	33.3	100.0
Total	18	100.0	100.0	

Ukoliko treneri žele pristupiti neophodnoj literaturi, na ovo pitanje odgovori su podjednako podijeljeni. 50% ispitanika tvrdi da ima pristup neophodnoj literaturi dok 50% ispitanika tvrdi da takav pristup ne postoji.

Pristup neophodnoj literaturi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	DA	9	50.0	50.0	50.0
	NE	9	50.0	50.0	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Da li ispitanici smatraju da posjeduju neophodne vještine za treniranje osoba sa invaliditetom, evidentno je da je samo jedan odgovor bio ne, i to od strane ispitanika koji ne trenira osobe sa invaliditetom.

Svoje vještine su stekli većinom kroz praktičan rad sa osobama sa invaliditetom, učešće na takmičenjima, dok su među rijetkim ispitanicima oni koji su svoje vještine stekli i učešćem na seminarima i nekoj vrsti formalne ili neformalne edukacije. Kada je u pitanju formalna edukacija, za one ispitanike koji posjeduju Univerzitetske diplome, formalnu edukaciju su stekli na Fakultetu sporta i tjelesnog odgoja, Univerziteta u Sarajevu.

Neformalne edukacije je neophodno organizovati putem i u saradnji sa državnim sportskim savezima, te osigurati da svi sportski klubovi dobiju priliku učešća

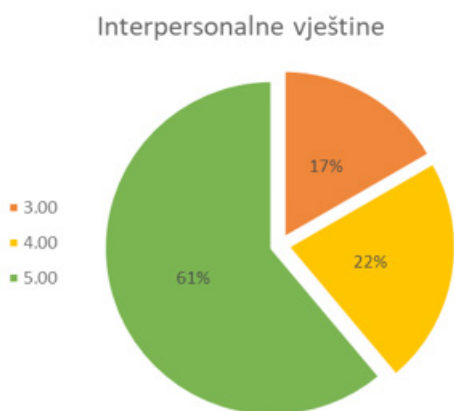
Uzevši u obzir da Fakultet sporta i tjelesnog odgoja, UNSA nema posebno dizajniran studij za rad sa osobama sa invaliditetom, vrlo vjerovatno se Uzevši u obzir da Fakultet sporta i tjelesnog odgoja, UNSA nema posebno dizajniran studij za rad sa osobama sa invaliditetom, vrlo vjerovatno se radi o pojedinačnom angažmanu i interesovanju ispitanika.

Vještine u treniranju

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	DA	17	94.4	94.4	94.4
	NE	1	5.6	5.6	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Među neformalnom edukacijom istaknuti su sljedeći seminari/edukacije: IBBSK ISTANBUL 2015, Halliwick temeljni tečaj, Zagreb 2017, prisustvo na programima regionalnih i evropskih Paraolimpijskih komiteta, zatim edukacija u okviru samih takmičenja, te programa Paraolimpijskog komiteta BiH, i sportskog saveza grada Tuzla.

Specifičnosti trenera osoba sa invaliditetom

Sport svim osobama pruža povećanje snage i izdržljivosti, održavanje mentalno aktivnog stanja uma, povećanje samopoštovanja, i generalno poboljšanje kvaliteta života.

Kada su u pitanju osobe sa invaliditetom, sport ima dodatnu komponentu u okviru rehabilitacijskih programa za osobe sa invaliditetom. Stoga su još 1984 godine organizovane prve igre za osobe sa fizičkim invaliditetom, Stoke Mandeville Games (SMG), koje se i danas održavaju kao Međunarodne igre.

Odnos trenera i sportiste je ključan u razvoju vještina sportista, njihove sportske izvedbe, i psihosocijalnog rasta i razvoja (Jowett, 2007). ako bi trener uspostavio dobar i dugoročan odnos sa sportistom, posjedovanje interpersonalnih vještina je iznimno važno.

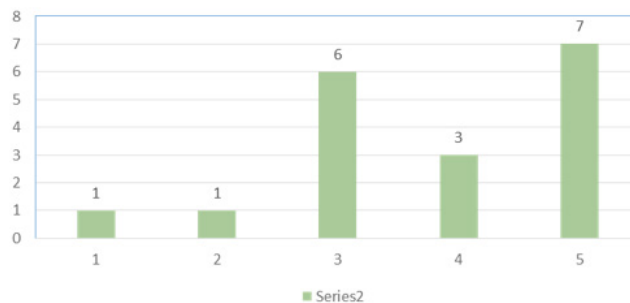
Interpersonalne vještine

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 3.00	3	16.7	16.7	16.7
4.00	4	22.2	22.2	38.9
5.00	11	61.1	61.1	100.0
Total	18	100.0	100.0	

Na skali od 1 do 5, gdje 1 označava odgovor da to uopšte nije bitno, dok 5 da je izrazito bitno, važno je naglasiti da su ispitanici u najvećoj mjeri, 61% se izjasnili da je posjedovanje interpersonalnih vještina izrazito bitno, dok su ostali ispitanici također izrazili bitnost posjedovanja interpersonalnih vještina, u nešto manjoj mjeri.

Da li činjenica da je trener ujedno i osoba sa invaliditetom igra ulogu u trenažnom procesu sportista sa invaliditetom, mišljenje ispitanika je podijeljeno. 9 ispitanika se složilo sa ovom konstatacijom, dok se 3 ispitanika ne slažu i 6 ispitanika nemaju mišljenje po ovom pitanju.

Da li je olakšavajući faktor ukoliko je trener osoba sa invaliditetom

Da li je olakšavajući faktor ukoliko je trener osoba sa invaliditetom

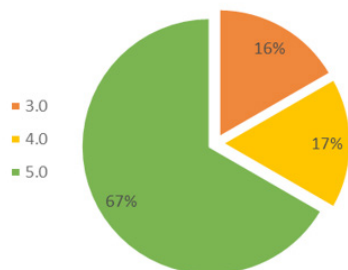
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1.00	1	5.6	5.6	5.6
2.00	1	5.6	5.6	11.1
3.00	6	33.3	33.3	44.4
4.00	3	16.7	16.7	61.1
5.00	7	38.9	38.9	100.0
Total	18	100.0	100.0	

Da fizička aktivnost pozitivno utiče po psihičko i fizičko zdravlje osoba sa invaliditetom, većina ispitanika se u potpunosti složila sa ovom konstatacijom.

Koristi fizičke aktivnosti po psihičko i fizičko zdravlje

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 3.00	2	11.1	11.1	11.1
5.00	16	88.9	88.9	100.0
Total	18	100.0	100.0	

Koliko često učestvujete u aktivnostima u kojima ste imali priliku objasniti i navesti koristi bavljenja fiz. aktivnošću

Koristi bavljenja fizičkom aktivnošću, posebno za osobe sa invaliditetom su od velike važnosti, stoga smo naše ispitanike pitali koliko često učestvuju u aktivnostima tokom kojih mogu osobama sa invaliditetom istaknuti važnost bavljenja fizičkim aktivnostima.

Evidentno je da većina ispitanika redovno i često promoviše koristi bavljenja fizičkom aktivnošću.

Koliko često učestvujete u aktivnostima u kojima ste imali priliku objasniti i navesti koristi bavljenja fiz. aktivnošću

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3.00	3	16.7	16.7	16.7
	4.00	3	16.7	16.7	33.3
	5.00	12	66.7	66.7	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Povezano sa interpersonalnim vještinama trenera, prvi utisak je jako važan u uspostavljanju dobrog odnosa trenera i sportiste. U tom pogledu većina ispitanika se složila da je ovaj segment jako bitan, tačnije 78% ispitanika.

Prvi utisak koji se stekne pri upoznavanju trenera je ključan

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2.00	1	5.6	5.6	5.6
	3.00	3	16.7	16.7	22.2
	4.00	5	27.8	27.8	50.0
	5.00	9	50.0	50.0	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Po pitanju važnosti lične procjene vrste invaliditeta, više od polovine ispitanika se složila sa ovom konstatacijom, ali također 28% ispitanika nema izraženo mišljenje po ovom pitanju, što može dovesti do zaključka da ipak neki treneri i ne smatraju da je u trenažnom procesu ključno da oni sami procjene vrstu invaliditeta, možda zbog nedostatka stručnog znanja u ovoj oblasti.

Lična procjena vrste invaliditeta

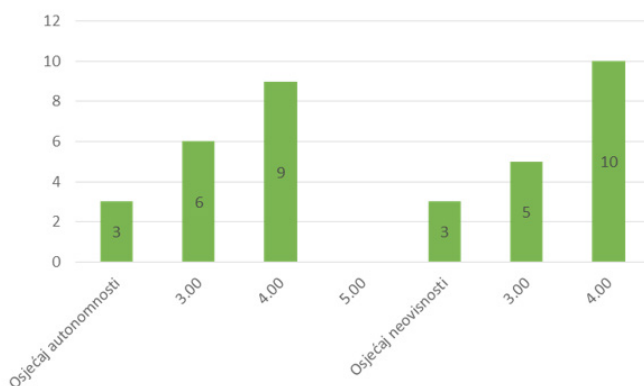
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	1	5.6	5.6	5.6
	3.00	5	27.8	27.8	33.3
	4.00	3	16.7	16.7	50.0
	5.00	9	50.0	50.0	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Uspostavljanje ličnog odnosa za trenere je iznimno važno, što i 83% ispitanika to i izjavilo. Procjena nivoa fizičke spremnosti sportista je jednako važna za ispitanike.

Procjena nivoa fizičke spremnosti sportista sa invaliditetom

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3.00	3	16.7	16.7	16.7
	4.00	5	27.8	27.8	44.4
	5.00	10	55.6	55.6	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Kao i za procjenu nivoa fizičke spremnosti sportista sa invaliditetom, uspostavljanje osjećaja autonomnosti kod osobe/sportiste sa invaliditetom za 83% ispitanika je od velike važnosti. Autonomnost osobe predstavlja sposobnost osobe da u datom trenutku donese odluku u skladu sa onim što mu je ponuđeno. Nezavisnost osobe bi značila da u odnosu na druge, posebno u pogledu društva i zajednice osoba može donositi odluke neovisno od onoga što je ponuđeno. Po pitanju osjećaja nezavisnosti, također 83% ispitanika smatra da je osjećaj neovisnosti kod osoba/sportista sa invaliditetom od velike važnosti.

Uspostavljanje osjećaja nezavisnosti kod osoba/sportista sa invaliditetom

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3.00	3	16.7	16.7	16.7
	4.00	6	33.3	33.3	50.0
	5.00	9	50.0	50.0	100.0
Total		18	100.0	100.0	

Uspostavljanje osjećaja autonomnosti kod osoba/sportista sa invaliditetom

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3.00	3	16.7	16.7	16.7
	4.00	5	27.8	27.8	44.4
	5.00	10	55.6	55.6	100.0
Total		18	100.0	100.0	

Vještine trenera osoba/sportista sa invaliditetom

Kako bismo detaljnije proučili potrebe trenera osoba/sportista sa invaliditetom po pitanju njihovog usavršavanja ili osnovnih vještina i sposobnosti koje treba jedan trener da posjeduje, zamolili smo naše ispitanike da niz navedenih vještina i sposobnosti rangiraju od 1 do 5, gdje je 1 vještina koju oni smatraju izuzetno važnom, dok je 5 vještina koju smatraju manje važnom. Za svaku navedenu vještinu, urađena je njihova procjena u odnosu na prikupljene odgovore gdje su se odgovori 1 i 2 vrijednovali kao pozitivni odgovori, odgovor 3 neutralan i odgovori 4 i 5 kao negativni odgovori.

Vještine su grupisane prema sličnosti ključnih elemenata vještina, stoga je 17 vještina grupisano u 5 kategorija:

Komunikacija					
Komunikacijske vještine			Poznavanje stranog jezika		
Interpersonalne vještine					
Uspostavljanje saradnje i međusobnog poštovanja među sportistima/osobama sa invaliditetom			Podrška i ohrabivanje		Otvorenost
Pravni aspekti					
Poznavanje relativnih zakona o sportu i prava osoba sa invaliditetom		Poznavanje i primjena etičkih principa i normi		Poznavanje UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom	
Specifičnosti sportista sa invaliditetom					
Poznavanje specifičnosti sporta		Poznavanje kvalifikacionog sistema		Poznavanje specifičnosti određene vrste invaliditeta po pitanju asistivnih tehnologija	
Menadžerske vještine					
Liderstvo	Pohvale za uspješan rad	Motivacija	Pregovaračke vještine	Vještine rješavanja konfliktnih situacija	Vještine rješavanja problema

Komunikacijske vještine

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	12	66.7	66.7	66.7
	3.00	2	11.1	11.1	77.8
	5.00	4	22.2	22.2	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Poznavanje stranog jezika

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	7	38.9	38.9	38.9
	2.00	3	16.7	16.7	55.6
	3.00	1	5.6	5.6	61.1
	5.00	7	38.9	38.9	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Uspostavljanje saradnje i međusobnog poštovanja među sportistima/osobama sa invaliditetom

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	12	66.7	66.7	66.7
	2.00	2	11.1	11.1	77.8
	3.00	1	5.6	5.6	83.3
	5.00	3	16.7	16.7	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Podrška i ohrabrivanje

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	12	66.7	66.7	66.7
	2.00	1	5.6	5.6	72.2
	3.00	1	5.6	5.6	77.8
	5.00	4	22.2	22.2	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Otvorenost

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	10	55.6	55.6	55.6
	3.00	3	16.7	16.7	72.2
	4.00	3	16.7	16.7	88.9
	5.00	2	11.1	11.1	100.0
Total		18	100.0	100.0	

Poznavanje relativnih zakona o sportu i prava osoba sa invaliditetom

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	7	38.9	38.9	38.9
	2.00	3	16.7	16.7	55.6
	3.00	1	5.6	5.6	61.1
	4.00	1	5.6	5.6	66.7
	5.00	5	27.8	27.8	94.4
	7.00	1	5.6	5.6	100.0
Total		18	100.0	100.0	

Poznavanje i primjena etičkih principa i normi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	12	66.7	66.7	66.7
	3.00	1	5.6	5.6	72.2
	4.00	1	5.6	5.6	77.8
	5.00	4	22.2	22.2	100.0
Total		18	100.0	100.0	

Poznavanje UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	7	38.9	38.9	38.9
	2.00	2	11.1	11.1	50.0
	3.00	1	5.6	5.6	55.6
	4.00	2	11.1	11.1	66.7
	5.00	6	33.3	33.3	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Poznavanje specifičnosti sporta

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	7	38.9	38.9	38.9
	2.00	1	5.6	5.6	44.4
	3.00	2	11.1	11.1	55.6
	4.00	3	16.7	16.7	72.2
	5.00	5	27.8	27.8	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Poznavanje kvalifikacionog sistema

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	9	50.0	50.0	50.0
	2.00	5	27.8	27.8	77.8
	4.00	2	11.1	11.1	88.9
	5.00	2	11.1	11.1	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Poznavanje specifičnosti određene vrste invaliditeta po pitanju asistivnih tehnologija

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	6	33.3	33.3	33.3
	2.00	1	5.6	5.6	38.9
	3.00	2	11.1	11.1	50.0
	4.00	3	16.7	16.7	66.7
	5.00	6	33.3	33.3	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Liderstvo

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	12	66.7	66.7	66.7
	3.00	2	11.1	11.1	77.8
	4.00	2	11.1	11.1	88.9
	5.00	2	11.1	11.1	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Pohvale za uspješan rad

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	10	55.6	55.6	55.6
	2.00	1	5.6	5.6	61.1
	3.00	3	16.7	16.7	77.8
	4.00	1	5.6	5.6	83.3
	5.00	3	16.7	16.7	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Motivacija

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	9	50.0	50.0	50.0
	3.00	3	16.7	16.7	66.7
	4.00	2	11.1	11.1	77.8
	5.00	4	22.2	22.2	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Pregovaračke vještine

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	11	61.1	61.1	61.1
	2.00	1	5.6	5.6	66.7
	3.00	1	5.6	5.6	72.2
	5.00	5	27.8	27.8	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

Vještine rješavanja konfliktnih situacija

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	10	55.6	55.6	55.6
	2.00	1	5.6	5.6	61.1
	3.00	3	16.7	16.7	77.8
	4.00	2	11.1	11.1	88.9
	5.00	2	11.1	11.1	100.0
	Total	18	100.0	100.0	

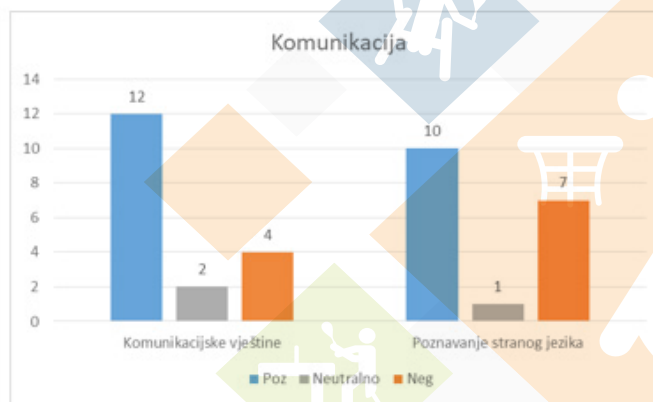
Vještine rješavanja problema

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	8	44.4	44.4	44.4
	2.00	2	11.1	11.1	55.6
	3.00	2	11.1	11.1	66.7
	4.00	3	16.7	16.7	83.3
	5.00	3	16.7	16.7	100.0
Total		18	100.0	100.0	

Analiza rezultata vještina trenera osoba/sportista sa invaliditetom

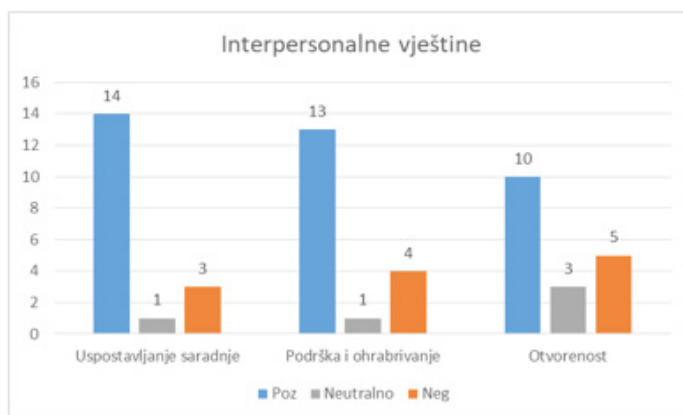
Za svaku od navedenih kategorija, izvršena je individualna analiza vještina koje pripadaju određenoj kategoriji, a potom i kumulativna analiza podataka za određenu kategoriju. Uzevši u obzir da su ispitanici ocjenivali važnost posjedovanja vještina u skladu sa skalom od 1 do 5, gdje 1 označava odgovor iznimno važno, 3 je neutralan odgovor, a 5 odgovor uopšte nije važno.

Analiza dobivenih rezultata u kategoriji komunikacija je prikazana prema dijagramu ispod za svaku vještinu uvrštenu u ovoj kategoriji

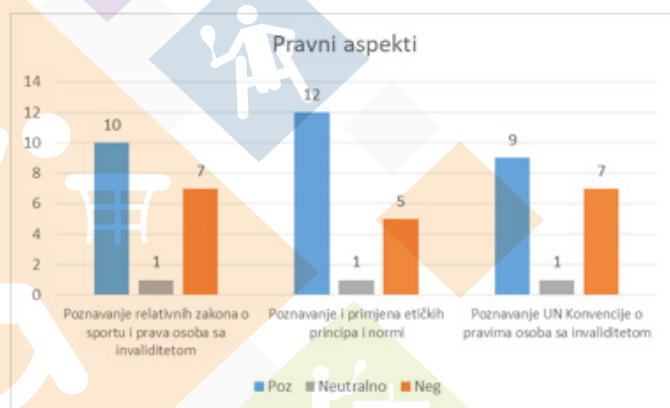
Kako se može i vidjeti iz samog dijagrama, Komunikacijske vještine su za ispitanike važnije od poznavanja stranog jezika.

U kategoriji interpersonalne vještine, odgovori su prikazani u dijagramu ispod.

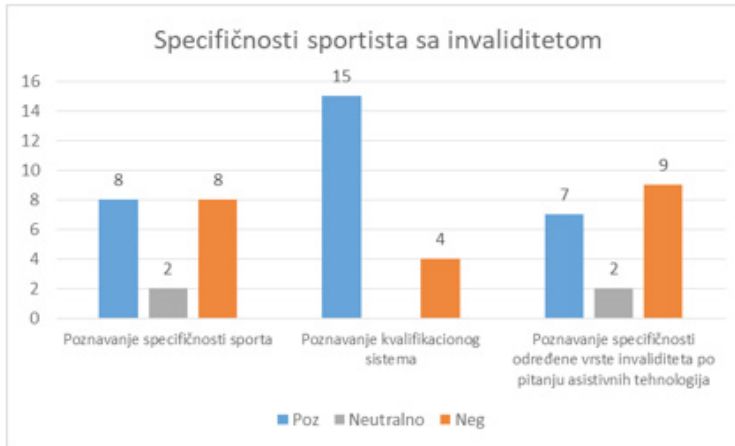

Među tri vještine uvrštene u ovu grupu, evidentno je da uspostavljanje saradnje prednjači u pozitivnim odgovorima, dok se otvorenost smatra najmanje važnom vještinom u ovoj kategoriji.

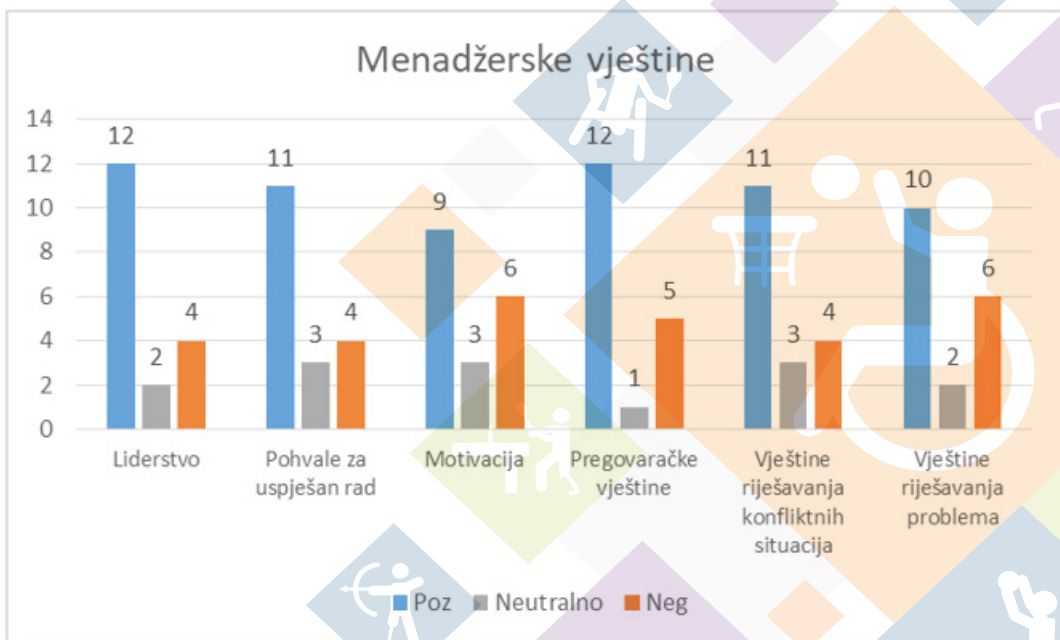
Kategorija pravni aspekti, izdvaja poznavanje i primjenu etičkih principa i normi kao jedna od najpotrebnijih vještina.

Specifičnosti sportista sa invaliditetom, kategorija koja se sastoji od tri vještine u najvećoj mjeri vezane za karakteristike invaliditeta i parasporta, ubjedljivo ističe poznavanje kvalifikacionog sistema kao najvažnijom vještinom.

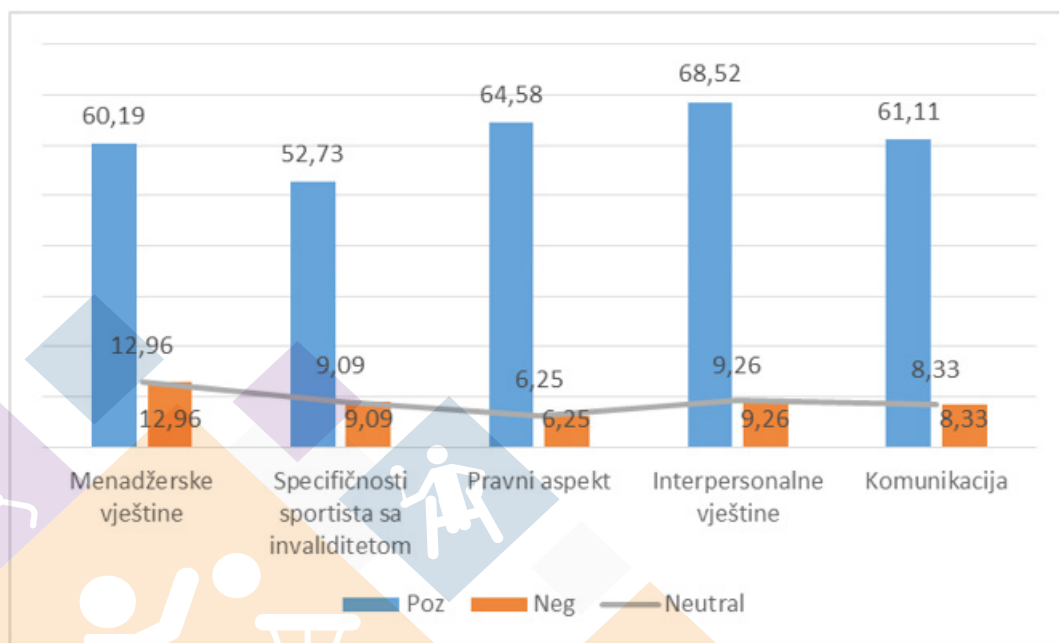

Zadnja, peta kategorija sastoji se od 6 vještina usko povezanih sa menadžerskim vještinama. Pregled rezultata menadžerskih vještina je prikazan na dijagramu ispod.

Skoro pa svaka od menadžerskih vještina je visoko rangirana među ispitanicima, dok su motivacija i rješavanje problema najmanje rangirane od 6 ponuđenih vještina. Potrebno je skrenuti pažnju na broj neutralnih odgovora, što može biti pokazatelj da ispitanici nisu sigurni kako ocijeniti određene vještine, poput pohvale za uspješan rad, motivacija, vještine rješavanja konfliktnih situacija. Može se smatrati da je broj neutralnih odgovora pokazatelj nedovoljnog poznavanja određenih vještina u opusu trenažnog procesa.

Kumulativna analiza 5 kategorija je prikazana na dijagramu ispod. Iz analize može se zaključiti da su interpersonalne vještine rangirane među najvažnijim vještinama po stavovima naših ispitanika, potom pravni aspekt, komunikacija i menadžerske vještine. Najmanje rangirane su vještine u kategoriji specifičnosti sportista sa invaliditetom.

Kako se za svaku kategoriju analizom dobiva broj pozitivnih odgovora veći od 50 % ukupnih odgovora ispitanika, preporuka je da se svaka kategorija obradi u sklopu edukativnog materijala, sa fokusom na one vještine koje su prema ispitanicima označene kao najvažnije, a to su:

- Komunikacija: Komunikacijske vještine
- Interpersonalne vještine: Uspostavljanje saradnje
- Pravni aspekt: Poznavanje i primjena etičkih principa i normi
- Specifičnost sportista sa invaliditetom: Poznavanje kvalifikacionog sistema
- Menadžerske vještine: Liderstvo

Ovaj dokument je izrađen uz finansijsku podršku Evropske unije. Sadržaj ovog dokumenta je isključivo odgovornost Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu, Fonda „Evropski poslovi” AP Vojvodine, Opštine Inđija i Olimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine, i ne odražava zvanično mišljenje Evropske unije i/ili Upravljačkih tijela IPA II Programa prekogranične saradnje Srbija-Bosna i Hercegovina 2014-2020.

Projekat sufinansira
Evropska Unija